

Van de rond 1275 gebouwde laatromaanse kruiskerk bleven alleen de zijmuren van het schip grotendeels bewaard. In de vijftiende en de zestiende eeuw werd het uiterste noordoosten van Groningen herhaaldelijk door verwoestende stormvloed geteisterd. De kerk moet minstens tweemaal verplaatst zijn. Ten noorden van het huidige gebouw zijn onder de Dollardklei de resten van twee vorige kerken te vinden. Volgens de overlevering werd dit hoog gelegen terrein gebruikt als pestkerkhof. De dorpsgeestelijke wilde de gestorvenen niet in gewijde grond laten begraven.

St. Stephanus was de vermoedelijke patroonheilige, als we kijken naar pastoorzegels uit de 15^e eeuw. De kerk werd in 2016 overgedragen aan de Stichting Oude Groninger Kerken.

Geschiedenis

In 1554 werd overwogen om de Finsterwoldiger kerk af te breken. Het kwam er niet van. Toen het gebouw in 1568 ook nog een grote brand wist te overleven, besloot men de schade te herstellen. Het dwarspand werd afgebroken. De zijmuren werden zes meter verlaagd. Aan de oostkant werd een nieuw driezijdig koor met steunberen opgetrokken. Het koor is nauwelijks nog als zodanig gebruikt. In 1594 werd ook hier het protestantisme ingevoerd. De laatromaanse kenmerken van de oorspronkelijke kerk zijn aan de schipmuren duidelijk te herkennen. De benedenzone is verlevendigd met een reeks boognissen. De bogen worden verstoord door de spitsboogvensters die bij de verbouwing in de zestiende eeuw werden ingebroken.

Klokkentoren

In 1663 kreeg de kerk een houten klokkentoren. In 1820-22 werd deze vervangen door de huidige toren ten noordwesten van de kerk. Dit sierlijke bouwwerk is voorzien van blokvormige hoekversieringen en heeft een houten bovenbouw met een naaldspits. De klok uit 1693 van Petrus Overney werd in de Tweede Wereldoorlog gestolen en in 1949 vervangen door een klok van Jacobus van Bergen uit Midwolda. Hij is voorzien van het opschrift: '12 maart 1943 geroofd en weggevoerd. Aangeboden door burgerij en kerkvoogdij 1 maart 1949'. De toren heeft tegenwoordig een praktische functie: de brandslangen van de brandweer worden er te drogen gehangen.

Restauratie

In 1852 werd de westgevel in neoklassieke stijl herbouwd. De gedenksteen boven de deur herinnert aan de initiatiefnemers, de kerkvoogden J.K. Muntinga, J.R. Roelofs en J.H. Roemeling. Er staat een boodschap op, in rijm: 'Leer hier uw hoogen stand, uw' waarde als mensch beseffen. En tracht, door Jezus geest, u daartoe op te heffen'. Bij de vernieuwing van de gevel werd de kerk uitwendig geheel bepleisterd; bij de restauratie in 1970 werd het pleister van de zijgevels en het koor verwijderd.

Interieur

Uit 1852 dateert ook het houten tongewelf dat het interieur overdekt. In de vloer van het koor liggen enkele grafzerken uit de zeventiende en de achttiende eeuw. De sobere en evenwichtige inrichting dateert geheel uit de eerste decennia van de negentiende eeuw. De preekstoel uit 1806 in Lodewijk XVI-stijl, is versierd met allegorische vrouwenfiguren. De gebruikelijke deugden Geloof (kruis), Hoop (anker) en Liefde (kind) gaan hier vergezeld van Waakzaamheid (vrouw met kraanvogel) en Welvaart (hoorn des overvloeds). Op de plint onderaan zijn de vier evangelisten uitgebeeld met hun symbolen engel, leeuw, os en adelaar. Tegenover de preekstoel staat een herenbank uit 1813 met het gekroonde wapen-Heddema met als achtergrond een opmerkelijk krijgshaftig tafereel van kanonnen, vaandels, een zwaard, geweren en speren. Hetzelfde geslacht bezat ook de grafkelder onder een sluitsteen met het jaartal 1763. Het orgel dateert uit 1808 en werd gebouwd door H.H. Freytag in een kas door B. Bekenkamp.

Grafstenen

Voornamen als Tjakko, Tietje en IJtje op de grafstenen op het kerkhof van Finsterwolde zijn uniek. Drie kunstenaars uit het dorp wijdden hier in 2014 een expositie aan. Het project noemden ze Veurnoam/Voornaam.